

**ȚEPI, VIESPI, ARICI ȘI URZICI DE PESTE DUNĂRE:
CARICATURA BULGARĂ CU TEMATICĂ ROMÂNEASCĂ
(1916-1918)**

**SPIKES, HEDGEHOGS AND NETTLES FROM ACROSS THE
DANUBE: ROMANIAN-THEMED BULGARIAN CARICATURES
(1916-1919)**

Adrian-Silvan Ionescu*

Abstract

The study analyses the way that during the First World War some renowned Bulgarian caricaturists depicted the Romanians, Bulgaria's new enemies, in two humoristic periodicals: „Baraban” (The Drummer) and „Bălgaran”. The Romanian enemy was represented by means of a special drawn character, called Mr. Petrescu or Mr. Magaresko (the name derives from the Romanian word „măgar”, meaning „donkey”), a short, caricaturized individual, wearing a peasant shirt and a fur hat, scared and always defeated by the Bulgarians. The virulence of the drawings grew as the political and military events of the war developed, so that Mr. Magaresko became a hyena and Bulgarian caricaturists also introduced in their drawings personalities such as King Ferdinand – a doorman at the Peace Palace in Hague – and general Averescu – a drooping rooster standing on a pile of documents.

Keywords: Bulgarian cartoon, caricature, World War 1, King Ferdinand.

În vremea Marelui Război, când Bulgaria și România au fost inamice, periodicele umoristice de la sud de Dunăre au fost deosebit de virulente la adresa noastră. Cercetând caricaturile din acea vreme se poate decela discursul politic al guvernanților și disprețul general față de puterea militară românească, înfrântă în prima lună a ostilităților.

Revistele satirice bulgărești aveau aproape aceeași structură ca și cele de la noi, din aceeași vreme, recte „Veselia”, „Furnica”, „Greerul” și „Mojicul”: un frontispiciu printre ale cărui litere erau strecurate personaje comice (eventual drăcușori), o ilustrație mare, tipărită în două sau mai multe culori pe prima și ultima copertă, și mai multe caricaturi alb/negru, de dimensiuni reduse, în interior.

Cele două reviste studiate de noi au fost „Baraban” (Toboșarul) și „Bălgaran” (Bulgăroiul). În ambele colaborau cam aceiași caricaturiști despre care vom vorbi mai jos. În anumite cazuri s-a apelat și la preluări de ilustrații apărute în

---

* Director al Institutului de Istoria Artei „George Oprescu”, doctor în istorie.

reviste din țările Puterilor Centrale cu care se aliase Bulgaria în 1915, cu precădere din Germania („Lustige Blätter”, „Jugend”, „Simplicissimus”, „Zeit im Bild” și „Kladderadatsch”). Spre a ironiza inamicul român fusese creat un personaj numit Domnul Petrescu sau Magaresko, totdeauna fiind folosit apelativul „domnul” indiferent de ipostaza în care era prezentat, de obicei totalmente defavorabilă. Acesta era fie un țăran mic de statură și mustăcios, cu o căciulă uriașă pe cap, fie un soldat pirpiriu, neras, prost echipat și mereu speriat în comparație cu bravul și puternicul soldat bulgar, figurat cu o statură colosală.

Revista de umor cu cea mai mare longevitate a fost „Bălgaran”¹ al cărei redactor șef a fost, multă vreme, **Aleksandăr Bojinov** (1878-1968), care este considerat părintele caricaturii bulgare (Fig. 1). Acesta făcuse studii de pictură la Sofia apoi la München. Pe lângă ocupația sa primordială de plastician și desenator satiric, în lunga sa viață și-a manifestat multe alte talente și aplicații: poet, foiletonist și critic de artă². Bojinov crease un personaj național hazliu, Pijo, un om ager și șugubăț, care spunea lucrurile direct și avea opinii sănătoase. El era totdeauna acela care exprima părerile populare și emitea judecăți de bun simț.

Un alt talentat caricaturist a fost **Petăr Paspalev** (1888-1923) (Fig. 2), artist cu o linie foarte elegantă, exersată, în stilul umoriștilor europeni care ironizau înalta societate și, mai ales, militarismul de salon, ofițerii spilcuiți care făceau curte doamnelor dar nu aveau idei de meseria armelor. El a fost și unicul artist care, adesea, își semna numele, sau doar un acronim al său – Paspal - cu caractere latine. Pentru revista „Baraban” el era autorul frontispiciului rubricii „Poșta Redacției” unde un diavol arunca scrisorile la coș... În timpul celui de-al doilea Război Balcanic și în Marele Război a luptat în armată, ca locotenent. A fost un membru de frunte al Partidului Agrar (BZNS), militant convins și curajos, care nu a ezitat să pună mâna pe armă și să lupte contra unui regim dictatorial ce guverna țara sa în anii 20. În timpul războalei din 1923 a comandat un regiment de miliție de munte dar a fost capturat și împușcat, astfel pierzându-se unul dintre cei mai valoroși caricaturiști bulgari³. **Petăr Anghelov Pavlov** (1880-1957) și-a făcut studiile la Școala de Desen din Sofia pe care a absolvit-o în 1902. Între 1903-1904 s-a perfecționat la Academia de Arte din Florența iar la revenirea în țară a activat ca profesor de desen la Plevna și Sofia. Pe lângă bogata sa colaborare cu desene umoristice la revistele de specialitate, a avut și o activitate teoretică publicând articole pedagogice și metodologice în periodicele „Ucitelski vestnik”, „Učilișen

¹ Atanas Stoikov, *Bălgarskata karikatura*, Bălgarski Hudojnik, Sofia, 1970, p. 16-24; Milena Gheorghieva, *Neloznati imena na bălgarski hudojniți vǎv v. „Bălgaran” (1904-1909) – opit za rekonstrucǎi i vidimost*, în „Izkustvovegsku Cetenia” 2011, Sofia, 2012, p. 480-493.

² *Enciclopedia na Izobrazitelnite izkustva v Bălgaria*, Sofia, 1980, vol. I, p. 102-103.

³ *Enciclopedia na Izobrazitelnite izkustva v Bălgaria*, Sofia, 1986, vol. 5, p. 106; Milena Gheorghieva, p. 482-484.

preglad” și „Prosveta”⁴. Foarte activ a fost în vremea războiului și **Raiko Alexiev** (1893-1944), ce făcuse studii de filologie și artă la Sofia (Fig. 3). S-a remarcat în 1913 prezentând un peisaj la Expoziția Tineretului, ce a fost mult apreciat de regina Eleonora a Bulgariei. A colaborat la toate revistele de umor din țara sa: „Baraban”, „Bălgaran”, „Masca”, „Macedonia” iar, în 1932, și-a fondat propria revistă „Cricket”. Fără a-și da seama de iremediabila schimbare a vremurilor, a continuat să ia în derâdere tipurile ridicole de comuniști și de oameni noi fiind un critic nedisimulat al puterii sovietice iar chipul lui Stalin era favoritul său pentru a-l desena cu o peniță înveninată. Din această cauză a fost ucis în bătaie din ordinul puternicilor zilei⁵. A mai fost încă un prolific caricaturist, pictorul Dimităr Ciorbagiiski (1890-1967), devenit celebru sub pseudonimul **Ciudomir**, dar în intervalul și subiectul ce le-am studiat noi el nu s-a afirmat în vreun fel. Era absolvent al Școlii de Arte și Meserii din Sofia, a participat la Războaiele Balcanice și la Primul Război Mondial iar între 1920 și 1933 a fost profesor la Kazanlık. A făcut un an de specializare în pictură la Paris (1929-1930) apoi și-a reluat activitatea la catedră. Dar s-a dedicat și muzeografiei devenind directorul Muzeului Etnografic din localitatea unde profesa. A fondat și a condus periodicul „Iskra”. Pe lângă dotarea pentru plastică avea și talent literar fiind autorul mai multor cărți. Dintre toți cei menționați mai sus, el a fost singurul care s-a bucurat de o unanimă recunoaștere în vremea comuniștilor și a fost răsplătit cu onoruri maxime, precum titlurile de „artist emerit” (1965) și „artist al poporului” (1967)⁶.

În vara și toamna anului 1916, când România se pregătea să intre în război și apoi când a dus inegala luptă cu Puterile Centrale, Petăr Paspalev a fost cel mai activ colaborator la „Baraban”. Primul desen cu subiect românesc a fost publicat în numărul din 6 august 1916, când încă România nu intrase în luptă continuând să păstreze o afișată neutralitate deși, în interior, se făceau pregătiri mari pentru campania care era deja programată în documentele oficiale secrete ale guvernului. Într-o compoziție plonjantă, artistul prezintă siluetele inconfundabile ale trei soldați din armatele Puterilor Centrale, ce-l amenință pe român: bulgarul și germanul îi fac cu pumnul de pe malul drept al Dunării, iar austriacul își ițește ceacoul și-și întinde brațul amenințător de pe crestele munților, din spate. Toți îi strigă micului țăran speriat, cu ochii holbați și gura căscată, rămas împietrit de frică: „Măcar mișcă-te!”⁷. (Fig. 4). Paspalev făcea adesea și desene ce se urmau unul pe celălalt și

---

⁴ *Enciclopedia na Izobrazitelnite izkustva v Bălgaria*, Sofia, 1987, tom II, M-R, Sofia 1987, p. 278.

⁵ Atanas Stoikov, *op.cit.*, p. 18, 22, 24.

⁶ Ana Zqaimoba, *Hudojnikăt Ciudomir*, în „Izkustvo” 9/1980, p. 12-14; Marin Dobrev, *Ciudomir. Acvareli. Risunki. Krikaturi. Jibopis*, Izdatelestvo Abagar, Veliko Tîrnovo, 2013, p. 5-12.

⁷ „Baraban” Nr. 318/6 august 1916.

compuneau o mică narațiune anecdotică. Același „Domn Măgărescu” - personajul mititel, mustăcios, cu o cămașă lungă, țărănească, și căciulă înaltă pe cap, menit să reprezinte tipul românului fricos, nesigur și nehotărât de dinaintea stării de beligeranță – apare într-o compoziție cu trei scene. În prima, el este îndemnat de un rus, un francez și un britanic să îl atace pe bulgarul ce stă, liniștit, cu spatele spre grup, ale cărui cap și țeavă a armei se văd deasupra linei orizontului („Ascultă, Domnu Măgărescu, acum e momentul, Bai Ganiu⁸ a ațipit”); în a doua, bulgarul s-a întors spre grup, iar Măgărescu se arată surprins în vreme ce amicii săi nu-l mai înconjoară, ca în anterioara imagine ci par a se distanța de el („Dracu să-l ia, parcă s-a trezit”) iar în ultima, Ganiu s-a proțăpît, amenințător, în fața românului care, de sperietură, a căzut în fund, în vreme ce aliații au luat-o la sănătoasa („Aici nu e de noi, să se descurce singur”)⁹. (Fig. 5). Într-o suită similară așezată sub genericul „Nevoile înțelegerii”, sunt incluse mai multe desene cu aliații și situația fiecăruia dintre ei: francezul în tranșee se apără de ploaie cu o umbrelă, rusul dărdăie de frig în Carpați, italianul sare sprinten peste un șanț, generalul Sarail stă cu mâinile în sân, sârbul și muntegreanul fac un duo hazliu arătându-și buzunarele goale, întoarse pe dos, iar „Domnul Măgărescu”, într-o uniformă jerpelită, cu un picior desculț și curgându-i sânge din nas, zice pentru sine: „Cică bulgarii s-au luptat foarte sălbatic, ba chiar s-au luptat gros și barbar”¹⁰. Desenele sunt foarte alerte, expresive chiar dacă foarte sintetice, și dau măsura talentului și a inspirației prodigioase a lui Paspalev.

În funcție de evoluția evenimentelor politice și militare, desenele devin tot mai virulente, mai mușcătoare. Tot Paspalev semnează coperta lui „Baraban” din 11 septembrie 1916, când țara noastră era deja implicată în război și se dăduseră violentele lupte de la Turtucaia și din Carpați. Ilustrația poartă legenda „Noul «star» de la șantanul circului înțelegerii” (Fig. 6) și reprezintă un nud – probabil o înfrumusețare infamantă a României ca femeie ușoară ce trădase acordurile cu Puterile Centrale - călare pe un urs, simbol deja clasic al Rusiei, susținută de-o parte și de alta de un militar britanic, identificat prin pipa strânsă între dinți, și unul francez – dacă nu este cumva o reprezentare liberă a însuși regelui Ferdinand I. În spate apar ceilalți aliați balcanici, Petăr Karagheoghevici al Serbiei, mic și mustăcios, cu capela ostășească pe cap, și Nikita al Muntenegrului, gras, cu favoriți din alte vremuri și fes pe cap¹¹. Tema distracțiilor deochete ale ofițerilor aliați revine peste câteva numere ale revistei sub aceeași peniță înveninată a lui Paspalev.

⁸ Bai Ganiu sau Nenea Ganea era tipul bulgarului necioplit care se ocupa cu vânzarea esenței de trandafir, vulgar, needucat dar ager, mucalit, întreprinzător, curajos, generos, devenit erou național prin scrierile lui Aleko Konstantinov.

⁹ „Baraban” Nr. 323/11 August 1916, p. 4.

¹⁰ „Baraban” Nr. 329/23 octombrie 1916, p. 5.

¹¹ „Baraban” Nr. 323/11 septembrie 1916.

Intitulată „Cafe-șantan București”¹² și purtând legenda „Locul unde se răsfăță clienții” (Fig. 7), compoziția are în centru tot un nud provocator – foarte expresiv desenat – ce este dezmiardat din toate părțile de un ofițer francez, unul britanic și un altul rus, cu favoriți lungi și epoleți grei pe umeri, semn că era un general. O frapieră cu o sticlă de șampanie se află în prim plan, în dreapta, iar în stânga o perină, aruncată neglijent. Imaginea ce era plasată în mijlocul publicației, e semnată și datată în dreapta sus, „Paspal 1916”. Același număr al revistei are prima și ultima copertă executate tot de artist. Pe cea dintâi este o scenă sumbră prin care se dorea a fi înfierate atrocitățile soldaților români: un grup de cavaleriști cu chipuri fioroase își conduc caii printre cadavre și poartă înfipte în vârful lăncilor capete de bulgari. Pentru ca efectul să fie și mai puternic, nuanța fondului a fost aleasă roșu sângieru iar legenda scrisă, cu alb, în partea de sus, are o notă amenințătoare: „Către hienele dobrogene. Din cauza sângelui victimelor inocente căzute sub nemiloasa coasă, Dumnezeu însuși sprijină sabia Dobrogei noastre prin văile largi” (Fig. 8). Ultima copertă arată, sub genericul „Robi”, niște soldați români luați prizonieri și escortați de bulgari. Legenda precizează: „Urmași ai robiei, în robie o să muriți și voi!” (Fig. 9).

Spre a da o tonalitate bufă relației disproporționate dintre Rusia și România, una dintre coperti a fost ilustrată de Paspalev cu un muscal de statură herculeană, cu expresie posacă, trăgându-l de ureche pe român și apostrofându-l: „Ptiu, fiu de câine, unde te-am găsit ca aliat?”¹³ (Fig. 10).

Au fost făcute, prin desene satirice, referiri la recente lupte în care românii au fost înfrânți pe frontul din Dobrogea. În anteriorul număr, pe copertă apărea un vajnic soldat bulgar care, ținând de guler un infanterist român din Regimentul Nr. 52 (specificat pe capelă), îl scuipă cu silă, spunând: „Poftiți, domnilor, primul manechin de înghiontit”¹⁴. (Fig. 11). În revistă mai era tipărit un desen al lui Paspalev - „La Turtucaia” - în care soldatul bulgar, vânjos și hotărât, trage un năvod din care ies mâini și picioare. Legenda imaginii este colocvială: „O asemenea minune n-am mai văzut: din apă, în loc de pește, am scos valahi” (Fig. 12).

Cruzimile pe care, chipurile, le-ar fi comis armata română asupra populației civile au fost imortalizate pe coperta numărului din 1 octombrie: un militar cu trăsăturile regelui Ferdinand lovește fără milă niște femei fără apărare, pe al căror trup dezgolit până la bazin, se văd vânătăile. Această flagelare se intitulează „Activitatea culturală românească în Dobrogea”¹⁵. (Fig. 13).

---

¹² „Baraban” Nr. 325/24 septembrie 1916.

¹³ „Baraban” Nr. 324/17 septembrie 1916, p. 8.

¹⁴ „Baraban” Nr. 324/17 septembrie 1916.

¹⁵ „Baraban” Nr. 326/1 octombrie 1916.

În „Fotbal balcanic”, Paspalev a imaginat o scenă ridicolă în care soldatul român, cu inconfundabila sa capelă cu coarne, este învărtit ca o minge de picioarele unui neamț, ale unui bulgar, ale unui turc și austriac, toți distrându-se de mama focului¹⁶. (Fig. 14). Ultima copertă a acestui număr se intitulează „La Riahovo”, e semnată tot de Paspalev și reprezintă un soldat român bărbos – sub ale cărui trăsături se citește regele Ferdinand –, ud learcă și stând în apă până la genunchi în vreme ce, în prim plan se află un bulgar cu mânecile suflecate și un ciomag în mână care-l invită, ironic: „Ascultă, Domnu Măgărescu, dacă îți place asemenea bae, vino din nou” (Fig. 15).

Spre a face haz pe seama „vitejiei” dușmanilor de la nord de Dunăre, în numărul din 23 octombrie, a fost publicată ilustrația cu un soldat ce a măcelărit cu sabia niște găini – „Un câmp de bătălie românesc în Dobrogea”¹⁷. (Fig. 16). Pe ultima copertă era figurat un soldat român ce pleacă precipitat ținându-se de fund și urmărit de niște proiectile, îndepărtându-se de un orașel miniscule ce-i conferă lui dimensiunea de gigant, de Gulliver. Legenda a fost inspirat aleasă: „Din motive strategice românii au părăsit Cernavoda” (Fig. 17).

Maestru al propagandei, Paspalev se pricepea să aleagă elementele de mare efect destinate a fi înțelese și reținute cu ușurință de public. Atunci când a ilustrat „Situația României după Gustave Hervé, pompierul aliaților” (Fig. 18), artistul a figurat o mână uriașă ce strângea în cleștele ei un soldat român¹⁸. Referirile sunt foarte clare la militantul și gazetarul socialist, antimilitarist, Hervé care, la izbucnirea conflagrației, se transformase radical într-un aprig naționalist și lansase sloganul „La patrie en danger” odată cu un periodic cu același nume. La fel, pentru a prezenta înfrângerile Aliaților, el a concentrat într-o cameră ce poartă firma „Infirmerie pentru invalizi” pe țarul Nicolae, regii Serbiei și Muntenegrului, președintele Franței, Raymond Poincaré și pe un britanic, toți bandajați. Ultimul sosit, ce abia se strecura pe ușă, slăbit și cu pas nesigur de rănit, era regele Ferdinand, care avea o mână prinsă de gât cu o eșarfă și cu cealaltă se sprijinea în cârjă¹⁹. (Fig. 19).

Făcând referire la ofensiva mult așteptată a generalului Maurice Sarrail ce-și avea trupele concentrate la Salonic, Paspalev a dat o caricatură ce-l prezintă pe comandantul francez în prim plan conversând cu un militar în uniformă românească, aflat pe cealaltă parte a unei păduri de baionete ce reprezentau forța armată bulgară care-i despărțea. Generalul francez se adresează românului: „Să te ajut, Domnu Brătianu, dar mai întâi treci prin pădurea asta”²⁰. (Fig. 20).

¹⁶ „Baraban” Nr. 328/15 octombrie 1916, p. 6.

¹⁷ „Baraban” Nr. 329/23 octombrie 1916, p. 5.

¹⁸ „Baraban” Nr. 331/1 noiembrie 1916.

¹⁹ „Baraban” no. 329, 23 oct 1916, p. 8.

²⁰ „Baraban” no. 331/5 noiembrie 1916.

Dacă la începutul toamnei, care coincidea și cu primele confruntări pe câmpul de luptă, caricaturi cu tematică românească apăreau aproape la fiecare număr, după imaginile apărute pe 5 noiembrie nu a mai fost publicat nimic despre noi până la finele primei decade a lunii decembrie. Pe copertă a fost preluat un desen de P. Zimel din presa de specialitate germană ce-l arăta pe feldmareșalul August von Mackensen făcându-și apariția la fereastră, suit pe o scară și cu o mătură în mână, sperându-i pe regele Ferdinand care chiar cade de pe scan, și pe primul ministru I. I. C. Brătianu care privește uimit, cu mâna la gură, apariția spectrală a comandantului armatei Dunării²¹. (Fig. 21). Acesta, cu degetul întins, le spune, cu severitate „Dimineața facem curățenie!”

Singura imagine lipsită de batjocură sau de grotesc era aceea a plecării precipitate din București a Reginei Maria: îmbrăcată în haine de călătorie și cu o voaletă trasă pe obraz, ea stă nehotărâtă în preajma unor geamantane și cutii de pălării în vreme ce, în spate, o așteaptă un automobil pe care sunt încărcate alte bagaje. În extrema dreaptă se văd trepiedul și aparatul unui fotograf ce iese din cadru, semn că momentul se dorea imortalizat. „Vă rog, păstrați fotografia din România, va contribui mult la salvare” – se adresează suverana fotografului²². O altă imagine în care regina Maria apare, ca un geniu lipsit de materialitate, sugerat doar printr-o linie delicată, ondulată, ce-i desemnează atât silueta elegantă, cât și o vază cu crini ce-o strânge la piept, a fost preluată din periodicul umoristic german „Jugend” și inserat în numărul din data de 2 decembrie 1916. Ea se află în preajma regalului ei soț, reprezentat cât se poate de concret, în nuanțe contrastante, strâns în tunica de cavalerie și excedat de situație, cu două receptoare telefonice în mâini. Dându-i numele peiorativ de Ferdinand Românașul, acesta are o mină exasperată când i se adresează, prin telefon, unuia dintre sfetnici: „Take Ionescu, Take Ionescu, încotro acum? Din toate părțile aud numai glasuri bulgărești și nemțești”²³. (Fig. 22).

În primul număr din 1917, pe ultima copertă era reproducă o ilustrație preluată tot din presa germană, semnată de A. Hansche: intitulată „În noul an”, ea îl reprezintă pe regele Ferdinand în chip de găscă golașă, ce și-a pierdut penele (Fig. 23). Acestea zboară în jur și pe fiecare este scris numele uneia dintre bătăliile pierdute – Silistra, Tutrakan (Turtucaia), Constanța, Sinaia, Orșova, Turnu Severin, Târgu Jiu, Craiova. Pe o aripă se mai ține o pană pe care e trecut București, iar în coadă, două cioturi pe care apar Iași și Galații. Legenda este elocventă în acest sens: „Dacă nu m-ar fi presat atât de tare din două părți niciodată nu m-aș fi lăsat atât de smulsă”²⁴ – făcându-se referire la cele două fronturi cărora a trebuit să le facă față România, cel din nord, unde a fost atacată prin Transilvania de Armata a

---

²¹ „Baraban” Nr. 336/ 10 decembrie 1916.

²² „Baraban” Nr. 336/ 10 decembrie 1916, p. 5.

²³ „Baraban” Nr. 335- 2 decembrie 1916, p. 6.

²⁴ „Baraban” Nr. 339/1 ianuarie 1917.

IX-a germană, sub comanda generalului Erich von Falkenhayn, și cel din sud unde a acționat Armata Dunării comandată de August von Mackensen²⁵.

Din acel moment, motivul principal al ironiilor caricaturistilor bulgari avea să îl constituie monarhul român etichetat cu tot felul de apelative ofensatoare precum „Domnul Ieșescu”, „Ferdinandul Valahiei”, „Ferdinand Valahul”, „Ferdinand Moldoveanul” sau, și mai rău, „Ferdinandul jugănit”.

Un ultim desen consacrat de Paspalev tematicii românești a apărut în numărul din 7 ianuarie: regele apare așezat pe un scaun, cu picioarele goale și capelă soldățească pe cap, ținând un sceptru în mână și având o țigaretă aprinsă lipită de buze. Monologul suveranului a devenit legenda caricaturii: „Cât îmi vor da la Londra, mie, un jalnic mareșal, din ceea ce mi-a dăruit Nikolaș [țarul Nicolae al II-lea] anul trecut?”²⁶. (Fig. 24).

Din 1917, principalul colaborator al revistei „Baraban” și autor al ilustrațiilor cu subiect românesc a fost Raiko Aleksiev. Cu o linie mai anguloasă decât a lui Paspalev și cu motive care frizau ridicolul dus la extrem față de vecinii de la nord de Dunăre și față de toți dușmanii Bulgariei, Aleksiev are o contribuție de marcă la ilustrația satirică din țara lui. Pe coperta a 4-a a numărului din luna mai 1917 sunt figurați inamicii balcanici defilând cu un drapel în vânt și intonând un refren cunoscut cititorilor periodicului: „Cântec de întovărire ce se aude departe... cântec de muncă”²⁷. (Fig. 25). Regele Ferdinand, cu aceeași capelă modestă și încălțat cu opinci are înfiptă la cingătoare o sabie de lemn, de copil. Este parțial obturat de regele Nikita al Muntenegrului, care duce și steagul: el pare a-i încuraja pe ceilalți, Petăr al Serbiei și Nicolae al II-lea, pirpiriu, desculț, rufos și cu un cap disproporționat față de trup. Același cvadrumvirat a fost inserat, sub titlul „Interviuri cu oameni mari”, în numărul din septembrie doar că de data aceasta sunt doar portretele celor 4 conducători, fiecare gratulat cu câte un epitet înjositor: Nicolae Sărăntocul, Patronul Petar Karagheorghevici, Domnu Ferdinandul Ieșescu și Nikita Haiducenschi²⁸. (Fig. 26). Toți patru au inserate sub chip texte în care sunt evocați generalul rus Lavr Gheorghevici Kornilov sau primul ministru al guvernului provizoriu, Aleksandr Fiodorovici Kerenski. Astfel, țarul se lamentează: „Kornilov e un taur mare printre oamenii mei. Se pare că a plecat din Petrograd, de ce nu a trecut să mă ia și pe mine?” Regele Serbiei, cu ochii ieșiți din orbite și expresie de indignare, spune: „Pfui, mama lui de Kornilov, îi trebuie soldați ca să meargă la Kerenski? Să fi trimis un sârb adevărat, acesta

²⁵ Erich von Falkenhayn, *Campania Armatei 9-a împotriva românilor și rușilor 1916/17*, în românește de maiorii Al. Budiș și C. Franc, București 1937, p. 50-101; Glenn E. Torrey, *România în Primul Război Mondial*, Traducere de Dan Criste, Ed. Meteor Publishing, 2014, p. 61-90.

²⁶ „Baraban” Nr. 340/7 ianuarie 1917, p. 5.

²⁷ „Baraban” Nr. 357/mai 1917.

²⁸ „Baraban” Nr. 377/23 septembrie 1917.

singur s-ar fi descurcat cu Kerenski. Sârbii din Sarajevo au învățat serios meseria”. Suveranul muntenean se pronunță amenințător: „Ah, ah, țin-te bine, Kornilov, nu călca pe acest pământ căci ortacii te vor prinde!” La portretul monarhului român sunt inserate cuvinte cu mare doză de ridicol: „Kornilov, Kerenski, trimiteți niște bere la Iași căci aici nu este nimic de mâncare”, cu referire la marea criză alimentară din Moldova.

Spre a lua în derâdere situația dramatică a țării al cărei guvern, armată și familie regală trebuieră să se refugieze la Iași în urma ocupării Capitalei, Aleksiev îl desenează pe rege – numit „Domnul Moldovanski” – îmbrăcat într-o uniformă soldățească zdrențăroasă și închis într-un țarc înconjurat cu sârmă ghimpată spre a arăta cât de limitat devenise teritoriul național iar granițele erau chiar linia frontului unde se dădeau lupte²⁹. (Fig. 27).

Într-o ilustrație preluată din revista germană „Simplicissimus”, regele se ascunde într-un sicriu³⁰. „Ferdinand Românul” deși aflat – după vechiul proverb românesc – „cu un picior în groapă”, se pronunță, totuși, cu fermitate: „Niciodată și pentru nimic în lume nu voi fi de acord cu pacea!”.

Aleksandăr Bojinov a fost, de departe cel mai prolific și mai spiritual desenator umoristic bulgar activ în vremea Marelui Război. El publica în special în revista „Bălgaran” al cărei redactor șef era, așa cum s-a precizat mai sus. Familiarizat cu limba română, nu ezita, pentru accentuarea ironiei, să o folosească la legende, chiar dacă o scria cu caractere chirilice. Astfel, „Haide să mergem la Sofia!” arată un țăran urcat în nacela unui balon din care aruncă sacii de leșt spre a se înălța mai repede; pe un sac e scris Tutrakan (Turtucaia), pe altul Silistra și pe al treilea Dobrogea (Fig. 28). Nu avem vreo informație că această schiță a fost publicată vreodată. Noi am avut acces la ea în arhiva Bibliotecii Institutului de Studiu al Artelor, la fișierul fototecii. Tot din aceeași suită provine imaginea intitulată „După demonstrația de la Riahovo – Ferdinand al Valahiei se întoarce la cartierul general” în care apare regele nostru ținându-se de marginile unei luntri ușoare ce era ridicată pe creasta unui val (Fig. 29). Monarhul are un chip speriat și ridicol. Același subiect e tratat în altă modalitate: în desenul „Demonstrația valahilor la Riahovo”, un masiv soldat bulgar împinge de la spate, cu patul puștii, un câine negru, cu coada între picioare, făcându-l să se strecoare printr-o gaură într-o odaie vecină. Alături de câine, pe jos, era căzută o capelă de soldat român. Într-o reproducere a unei tipărituri aflată, la fel, la Biblioteca Institutului de Studiu al Artelor, într-o barcă se aflau Pijo și Petrescu, întruparea bulgarului și a românului sadea, fiecare cu straiile specifice nației lor. Românul are pe cap o cușmă amplă care este subiectul dialogului ce s-a înfiripat între ei: „Bre, Domnule

---

²⁹ „Baraban” Nr. 390/22 decembrie 1917.

³⁰ „Baraban” Nr. 342/21 ianuarie 1917, p. 3.

Petrescu, căciula ta e prea mare!” „E mare pentru că și țara mea e mare.” „Căciula îți e mare dar cred că jumătate din ea e făcută la stână în Dobrogea”. (Fig. 30).

Dar, cea mai puternică și mai ofensatoare caricatură din această serie realizată de Bojinov este aceea în care capul regelui României este ținut de urechi, în piroane, ca acela al unei vietăți sacrificate la abator. Deasupra celor două piroane au fost scrise numele celor două localități fortificate ce fuseseră cucerite de bulgari, Tutrakan și Silistra. La fel ca la cel dintâi desen, și aici legenda este în română dar scrisă în caractere chirilice: „Ferdinandul cel Mare”. (Fig. 31).

Revenind la desenele publicate în revista „Bălgaran”, unul apărut pe copertă în prima decadă a lunii septembrie, când abia se sfârșiseră, dezastruos, luptele pentru Dobrogea, înfățișă un soldat în veșminte țărănești, cu pușca pe umăr și un gât de vioară ițindu-se din raniță care îi raportează unui superior spilcuit: „Domnule colonel, ceva îmi atârână în cracul stâng. Nu cumva mi-a căzut inima în pantaloni?”³¹. (Fig. 32). În interiorul revistei apare un altul, la fel de mușcător la adresa noastră: sub genericul „Bărbații de stat români” e portretizat primul ministru Ion I. C. Brătianu sub trăsăturile unui râmător (Fig. 33). Sub desen a fost inserat un catren: „Da, eu sunt porc,

Însă... românesc!

Nu ca aceia noi, bulgărești,

Mulțime de tineri,

Însă de prostănaci!”³²

De altfel, Bojinov se dedicase deja portretizării personalităților politice sau militare din tabăra Aliaților precum Lord Kitschner³³, generalul Sarail³⁴ (Fig.34), Lloyd George³⁵ (Fig. 35) și, ceva mai târziu, după izbucnirea revoluției în Rusia, avea să-l facă pe acela al lui Lenin³⁶. (Fig. 36).

Ultima copertă a aceluiași număr din 9 septembrie 1916 i-a revenit spre ilustrare lui Raiko Aleksiev și a figurat un chip grotesc de soldat român care e lovit în creștet de un pumn uriaș ce-l face să debordeze găini, găște, curcani și mulțime de ouă, adică tot ceea ce capturase din ținutul revenidicat de bulgari. „Acum, domnule, te rugăm, plătește!” este explicația acestui desen (Fig. 37). O anterioară copertă semnată de Aleksiev avea aceeași temă a păsăretului pe care-l apreciau trupele române în campanie: un militar bulgar, cu mânecile suflecate, amenință cu pumnul peste Dunăre, având la picioare un cocoșel și se adresează unui inamic invizibil - „Mănânci, domnule, pui fript?”³⁷. (Fig. 38).

³¹ „Bălgaran” Nr. 20/9 septembrie 1916.

³² „Bălgaran” Nr. 20/9 septembrie 1916, p. 3.

³³ „Bălgaran” Nr. 8/17 iunie 1916, p. 5.

³⁴ „Bălgaran” Nr. 7/1917.

³⁵ „Bălgaran” Nr. 14/1917.

³⁶ „Bălgaran” Nr. 37/1918, p. 4.

³⁷ „Bălgaran” Nr. 15/5 august 1916, p. 8.

Începând cu anul 1917, periodicul de care ne ocupăm nu a mai avut specificată pe copertă data apariției ci doar numărul și anul așa că este destul de dificil să fie plasat într-o anumită lună. Tot începând cu acest an, printre colaboratori apare și numele lui Petăr Pavlov, autor al unor desene cu o linie mai puțin vibrată și al unor chipuri nu prea expresive comparativ cu realizările colegilor săi Bojinov și Aleksiev, dar cu suficient umor suscitată de realitățile pe care le înfiera. Pe ultima copertă a numărului 14, un rus uriaș cu rubașcă roșie, semn al bolșevizării, refuză aliaților balcanici recunoașterea vechilor tratate și a compensațiilor de război. Unchiul Ivan, cu brațele larg deschise spre a opri trecerea lui Nikita al Muntenegrului, Petăr al Serbiei și lui Ferdinand îi alungă cu vorbele: „Marș, nu recunosc nici o înțelegere secretă, anexări și despăgubiri, n-o să primească nimeni”³⁸. (Fig. 39).

Pe coperta următorului număr al publicației, Bojinov l-a ales pe regele nostru drept subiect al înțepăturilor sale cu referiri la relațiile nu prea bune dintre România și Rusia după instaurarea guvernului provizoriu condus de Kerenski. Și-a intitulat compoziția „La poarta roșie” spre a-l prezenta pe Ferdinand, de data aceasta în uniformă de general, cu epoleți și lenta unei înalte decorații străbătându-i pieptul dar cu o capelă ostășească ținută, respectuos, în mână, la spate, bătând în ușa: „Kerenski, deschide! Nu deschizi? Atunci îmi va deschide Mackensen la Jekov”³⁹. (Fig. 40).

În numărul din august 1917 erau făcute referiri la împlinirea unui an de la intrarea României în război și la dezastruoasele înfrângeri în fața armatelor germano-bulgare în urma cărora fuseseră făcuți foarte mulți prizonieri. Unul dintre aceștia a fost motivul lui Bojinov pentru a exprima ignoranța naivă a românilor din lagărele bulgărești folosiți la munci grele: rezemat într-o cazma, ostașul ponosit și neras meditează „Ciudat lucru! Deja de un an reparăm străzile Sofiei pentru regele nostru și el încă nu a sosit”⁴⁰. (Fig. 41). În același număr, Pavlov îi reprezentase pe regele nostru și pe acela al Serbiei, îmbrăcați zdrențăros și desculți, mânându-și animalele domestice, unul niște porci – pentru că strămoșul familiei domnitoare Karagheorghevici fusese porcar – celălalt niște rațe. Legenda era aleasă în concordanță: „Capul conduce, capul înrobește, capul paște rațe și porci!”. (Fig. 42).

O caricatură nesemnată, poate preluată dintr-o publicație străină, arată un ofițer rus ce-i oferă regelui Ferdinand un brevet de decorație adresându-i-se cu multă curtoazie: „Înălțimea Voastră Rege al Valahiei, dl. Kerenski vă decorează cu crucea Sf. Gheorghe pentru nemuritoarea voastră vitejie cu care ați fugit înapoi” la care suveranul, ce era înconjurat de bagaje ca semn că se pregătea să părăsească

---

³⁸ „Bălgaran” Nr. 14/1917, p. 8.

³⁹ „Bălgaran” Nr. 15/1917.

⁴⁰ „Bălgaran” Nr. 20/ august 1917.

zona distrusă de război, întreabă, cu înțeles, „Haine albe nu a trimis?”⁴¹. (Fig. 43). Întrebarea aceasta era cu dublu înțeles, mai întâi referindu-se la pacea mult dorită și apoi la uniformele albe pe care le foloseau ofițerii imperiali înainte de război ca ținută de vară. Caricatura fusese suscitată de un subiect de actualitate, acela al decorării regelui României de către primul ministru al guvernului provizoriu, așa cum anunța presa din țară în septembrie 1917⁴².

Tot la relațiile româno-ruse sunt făcute trimiteri și prin ilustrația copertei numărului următor, semnată de Pavlov, în care Ferdinand într-o uniformă ponosită, se umilește culegând un chiștoc căzut în urma lui Kerenski ce se plimba cu mâinile la spate, îmbrăcat elegant ca pentru o ceremonie oficială, cu jachetă și ținut. Ferdinandul Valahiei spune: „Este mică țigara asta ca să-mi potolească apetitul țigănesc, d-le Kerenski”⁴³. (Fig. 44).

Bojinov l-a imortalizat pe suveranul român ca un client de restaurant, făcându-și comanda în care se aflau sugestii la preliminarile păcii de la București: „Hei, chelner, adu-mi și mie la fel ca tovarășului Lenin, o porție din porumbelul păcii dar fără anexiuni și despăgubiri ca garnitură”⁴⁴. (Fig. 45). Într-un desen al lui Pavlov, regelui nu-i mai este nici măcar menționat numele, ca până acum, ci e poreclit Mămăligărescu. Căzut în genunchi, se smerește în fața unui bulgar neaoș spre a obține condiții mai bune la semnarea păcii: „Nene Ganiu, spune cinstiti, o să vrei despăgubiri?” (Fig. 46). Răspunzând peste umăr, prin fumul pipei, bulgarul amintește, cinic, intervenția românească din Cel de-al Doilea Război Balcanic, care a adus înfrângerea Bulgariei și pacea: „Doar pentru găinăriile făcute în 1913, prieten drag”⁴⁵. Tot în acest număr, Pavlov avea și o planșă color ce prezenta, în ton buf, relația tensionată dintre români și ruși după ce guvernul revoluționar modificase viziunea asupra alianței și colaborării pe front: un muscal atacă cu baioneta un soldat român ce învârtește, amenințător, o grenadă deasupra capului. Textul însoțitor precizează: „Aliați rebeli, vicleni, ticăloși și fără rușine”. (Fig. 47).

O altă ironie la lipsurile din Iași a făcut-o Aleksiev în ilustrația copertei numărului 41 unde, bine înfoclit, regele conversează cu un muscal mustăcios. Acesta îl asigură pe suveran de bunele intenții ale rușilor: „Nu vă temeți, mărite rege, noi suntem gata să vă mai dăm ajutor” la care Ferdinand Moldoveanul

⁴¹ „Bălgaran” Nr. 27/1917.

⁴² „Opinia” Nr. 3146/1 Septembrie 1917 – „Primul ministru Kerenski a telegrafiat M. S. Regelui României că guvernul provizoriu se închină cu venerație înaintea faptelor eroice săvârșite de glorioasele armate române conduse de M. S. Regele Ferdinand. Kerenski roagă pe M. S. Regele să binevoiască a primi în semn de frăție a armatelor ruso-române ordinul Sf. Gheorghe care reprezintă Crucea vitejilor”.

⁴³ „Bălgaran” Nr. 28/1917.

⁴⁴ „Bălgaran” Nr. 34/1918.

⁴⁵ „Bălgaran” Nr. 38/1918, p. 4.

răspunde „Ei, atunci dă-mi o țigară și două ruble, la înțelegere”⁴⁶. (Fig. 48). Tot Aleksiev a executat ultima copertă a numărului 49 spre a-l reprezenta pe regele României ca un cerșetor picotind pe o bancă de parc și meditănd la soarta sa vitregă: „Oh, de m-ați fi invitat, frățește pe tron”⁴⁷.

Bojinov a închipuit o conversație între Lloyd George și regele Ferdinand în fața unei spânzurători. Premierul britanic îl încurajează și-l asigură pe rege de nobila sa misiune: „Nu tremura, Ferdinandul meu, gândește-te, tu te duci să mori pentru cauza unei țări atât de merituoase precum... Anglia”.⁴⁸ (Fig. 49) Un dialog între cei doi mai fusese imaginat de Bojinov și în alt desen, tipărit în catalogul unei expoziții ce o organizase la Sofia în 1924, unde Ferdinand Valahul, acoperit cu o pelerină și cu capela specifică privește în sus la înaltul prim ministru britanic, figurat cu pipa în gură, o șapcă de golf pe cap și cu mâinile înfundate în buzunare: „Domnule, dumneavoastră sunteți Lloyd George?” „Da” „Vă rog, renunțați la continuarea războiului, asta e un lucru groaznic”⁴⁹. În același catalog era inserată altă șarjă la adresa regelui României reprezentat ca o zburătoare ale cărei gheare erau încurcate într-o masă de câlți spre a explica legenda „Amestecarea echilibrului balcanic sau cocoșul valah în câlți”⁵⁰. Tot acolo, pentru a ilustra dramaticul an 1917 artistul l-a schițat pe monarh așezat pe un modest taburet în fața unui sobe de tuci al cărei foc încearcă să-l întărească aruncând înăuntru o coroană de lauri, spre a se încălzi. Figura este tristă, obosită, îmbrăcăminte jerpelită, frigul aspru, elemente ce sugerau privațiunile aduse de o campanie dezastruoasă dusă împotriva foștilor aliați tradiționali de „Ferdinand Valahul în anul 1917”⁵¹. (Fig. 50).

Portretul generalului Alexandru Averescu a fost desenat de Bojinov pentru coperta numărului 46 al revistei: „Delegatul român la preliminariile conferinței de pace – urechile sale sunt cele din 1913 pentru a putea suporta anul 1918”.⁵² (Fig. 51) Același parlamentar a fost desenat tot de același artist pentru numărul următor în chip de cocoș pleostit, cu picioarele înfundate într-o mare de documente – „Domnu Averescu la bazarul <preliminar>: Aproape că fiecare din cei care au venit la piață nu au chef de cumpărături”⁵³. (Fig. 52).

În anul 1918, Bojinov a compus patru portrete ale suveranilor balcanici și al țarului rușilor care, în imaginația sa, erau „Candidați ca portar la Palatul Păcii de

---

⁴⁶ „Bălgaran” Nr. 41/1918.

⁴⁷ „Bălgaran” Nr. 49/1918, p. 8.

⁴⁸ „Bălgaran” Nr. 44/1918.

⁴⁹ Catalogul expoziției *Karikaturi ot Aleksandăr Bojinov*, Sofia, 5 iunie 1924.

⁵⁰ *Ibidem*.

⁵¹ *Ibidem*.

⁵² „Bălgaran” Nr. 46/1918.

⁵³ „Bălgaran” Nr. 47/1918.

la Haga”.⁵⁴ (Fig. 53) Toți patru erau prezentați, în haine civile, ca la o expunere fotografică, în cadre dreptunghiulare, cu etichete dedesubt: Nikita Negușov, Petre Karagheorghevici, Ferdinandul jugănit și Nikolăiță Romanov⁵⁵ Aici, pentru regele nostru a fost folosit apelativul cel mai jignitor din câte apăruseră până atunci.

Acesta a fost ultimul desen în care era prezent un motiv românesc. Pe 28 septembrie 1917, Bulgaria a capitulat și a ieșit din conflict⁵⁶ iar în noiembrie 1918 războiul a luat sfârșit iar caricatura își pierduse obiectivul de a-i ridiculiza pe inamici și a ridica moralul conaționalilor. Toți autorii ale căror opere au fost prezentate aici și-au continuat, cu succes, activitatea fără însă a mai ataca țara vecină de la nord de Dunăre cu care nu se mai afla în stare de conflict armat.

Printr-o linie expresivă, prin capacitatea de a sintetiza trăsăturile și a extrage expresivitatea hilară a fizionomiilor, prin alegerea motivelor din realitatea politică imediată în urma consultării ultimelor știri, caricaturiștii bulgari au reușit să creeze o iconografie interesantă – chiar dacă înțepătoare și otrăvită - a românilor, de la micul și speriatul Domn Măgărescu până la Ferdinandul Valahiei sau Ieșescu din perioada Marelui Război.

---

⁵⁴ „Bălgaran” Nr. 52/1918, p. 3.

⁵⁵ Mulțumim și pe această cale Domnului dr. Marian Țuțui pentru tălmăcirea, din bulgară, a legendelor și textelor ce însoțesc ilustrația revistelor satirice din țara vecină. Fără ajutorul dezinteresat al domniei sale această lucrare nu ar fi putut lua ființă.

⁵⁶ Nicolae Ciobanu, Eugen Bădălan, *Cronologia Primului Război Mondial 1914-1919*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2001, p. 160.

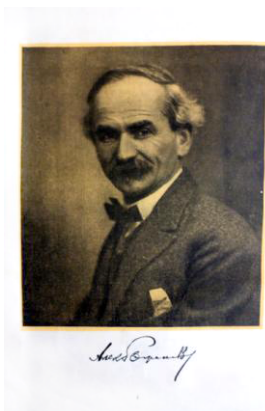

Fig. 1. Aleksandăr Bojinov, în catalogul expoziției *Karikaturi ot Aleksandăr Bojinov*, Sofia, 5 iunie 1924; Aleksandăr Bojinov, in the catalogue of the exhibition *Karikaturi ot Aleksandăr Bojinov*, Sofia, 5 June 1924.

Fig. 2. Petăr Paspalev văzut de Aleksandăr Bojinov, în „Bălgaran” nr. 82/ 22 ianuarie 1906; Petăr Paspalev seen by Aleksandăr Bojinov, in “Bălgaran”, no. 82/22 January 1906.

Fig. 3. Raiko Aleksiev, fotografie, colecție particulară; Raiko Aleksiev, photograph, private

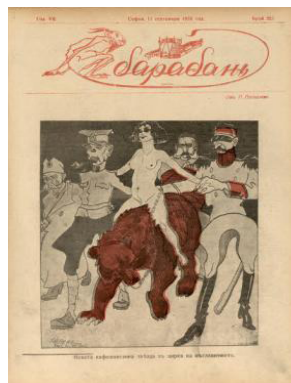
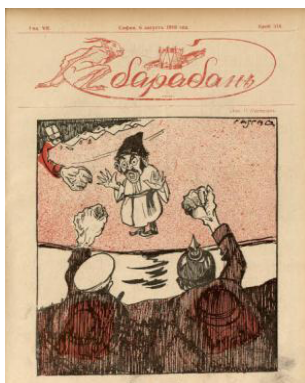

Fig. 4. Petăr Paspalev, *Măcar mișcă-te*, în „Baraban” nr. 318/6 august 1916; “At least move!” in “Baraban”, no. 318/6 August 1916.

Fig. 5. Petăr Paspalev, *Asculță, Domnu Măgărescu*, acum e momentul, Bai Ganiu a ațipit; Dracu să-l ia, parcă s-a trezit; Aici nu e de noi, să se descurce singur, în „Baraban” nr. 323/11 august 1916; “Listen, Mr. Măgărescu, now is the moment, Bai Ganiu has fallen asleep. The hell with him, now he seems awake. This is not for us, let him manage it alone” in “Baraban”, no. 323/11 August 1916.

Fig. 6. Petăr Paspalev, *Noul «star» de la șantanalul circuitului înțelegerii*, în „Baraban” nr. 323/11 septembrie 1916; “The new «star» of the café-chantant of the Entente, in “Baraban”, no. 323/11 September 1916.

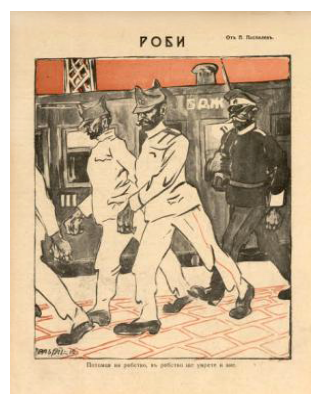

Fig. 7. Petăr Paspalev, Cafe-Şantan Bucureşti, în „Baraban” nr. 325/ 24 septembrie 1916; “The new «star» of the café-chantant of the Entente, in “Baraban”, no. 323/11 September 1916.

Fig. 8. Petăr Paspalev, Către hienele dobrogene, în „Baraban” nr. 325/ 24 septembrie 1916; “To the hyenas from Dobruja”, in “Baraban”, no. 325/24 September 1916.

Fig. 9. Petăr Paspalev, Robi, în „Baraban” nr. 325/24 septembrie 1916; “Slaves”, in “Baraban”, no. 325/24 September 1916.

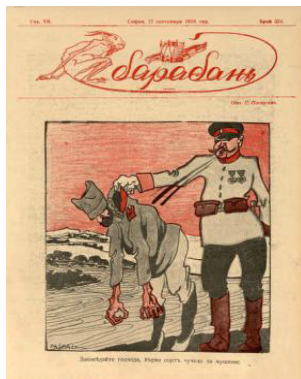
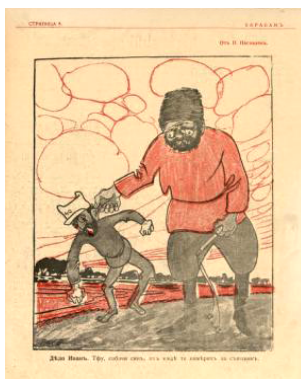

Fig. 10. Petăr Paspalev, Ptiu, fiu de câine, unde te-am găsit ca aliat?”, în „Baraban” no. 324/ 17 septembrie 1916; “Phew, son of a bitch, where have I found you as ally?”, in “Baraban”, no. 324/17 September 1916

Fig. 11. Petăr Paspalev, Poştiţi, domnilor, primul manechin de înghiontit, în „Baraban” nr. 324/17 septembrie 1916; “There you have, sirs, the first mannequin to be jostled”, in “Baraban”, no. 324/17 September 1916

Fig. 12. Petăr Paspalev, La Turtucaia, în „Baraban” nr. 328/ 15 octombrie 1916; “In Turtucaia”, in “Baraban”, no. 328/15 October 1916.

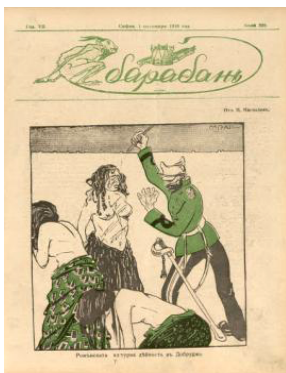

Fig. 13. Petăr Paspalev, Activitatea culturală românească în Dobrogea, în „Baraban” nr. 326/1 octombrie 1916; “The Romanian cultural activity in Dobruja”, in “Baraban”, no. 326/ 1 October 1916.

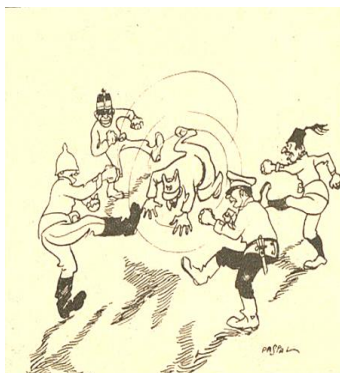

Fig. 14. Petăr Paspalev, Fotbal balcanic, în „Baraban” nr. 328/ 15 octombrie 1916; “Balkan football”, in “Baraban”, no. 328/15 October 1916.

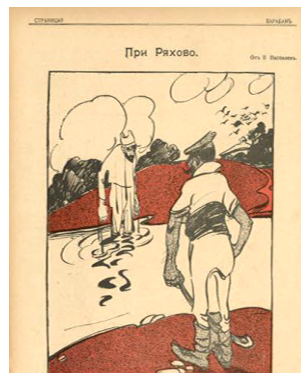

Fig. 15. Petră Paspalev, La Riahovo, în „Baraban” nr. 328/ 8 octombrie 1916; “At Riahovo”, in “Baraban”, no. 328/8 October 1916.

Fig. 16. Petăr Paspalev, Un câmp de bătălie românesc în Dobrogea, în „Baraban” nr. 329/ 23 octombrie 1916; “A Romanian battlefield in Dobruja”, in “Baraban”, no. 329/23 October 1916.

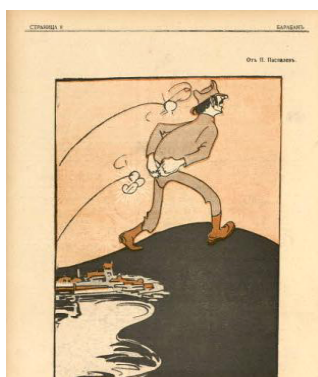

Fig. 17. Petăr Paspalev, Din motive strategice românii au părăsit Cernavoda, în „Baraban” nr. 329/ 23 octombrie 1916; “The Romanians have left Cernavoda from strategic reasons”, in “Baraban”, no. 329/ 23 octombrie 1916.

Fig. 18. Petăr Paspalev, Situația României după Gustave Hervé, pompierul aliaților, în „Baraban” nr. 331/ 5 noiembrie 1916; “The situation of Romania according to Gustave Hervé, the Allies’ fireman”, in “Baraban”, no. 331/5 November 1916.

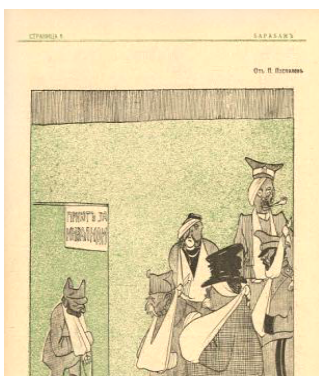

Fig. 19. Petăr Paspalev, Infirmieria pentru invalizi, în „Baraban” nr. 329, 23 oct. 1916; “The invalids’ infirmary”, in “Baraban”, no. 329/23 October 1916.

Fig. 20. Petăr Paspalev, Saraill: Să te ajut, Domnu Brătianu, dar mai întâi treci prin pădurea asta, în „Baraban” nr. 331/ 5 noiembrie 1916; “Saraille: Let me help you, Mr. Brătianu, but first pass through this forest!”, in “Baraban”, no. 331/5 November 1916.

Fig. 21. P. Zimel, Dimineața facem curățenie!, în „Baraban” nr. 336/10 decembrie 1916; “In the morning we are doing the cleaning!”, in “Baraban”, no. 336/10 December 1916.

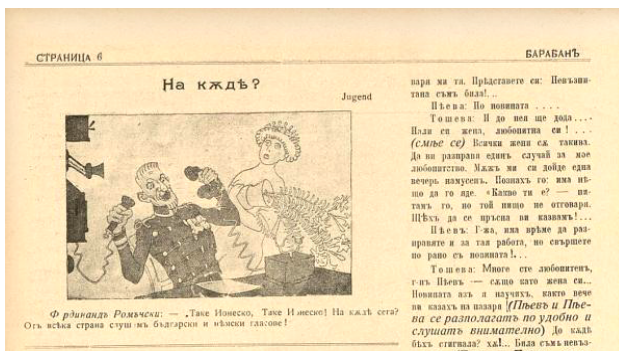

Fig. 22. Autor necunoscut, Ferdinand Românașul: „Take Ionescu, Take Ionescu, încotro acum? Din toate părțile aud numai glasuri bulgărești și nemțești.”, în „Baraban” nr. 335/2 decembrie 1916; Unknown author, “Take Ionescu, Take Ionescu, where to now? From all parts only Bulgarian and German voices are heard”, in “Baraban”, no. 335/2 December 1916.

Fig. 23. A. Hansche, În noul an - Dacă nu m-ar fi presat atât de tare din două părți niciodată nu m-aș fi lăsat atât de smulsă, în „Baraban” nr. 339/1 ianuarie 1917; “In the new year – Hadn’t I been pressed so hard from two parts I would have never left myself be torn apart”, in “Baraban”, no. 339/1 January 1917.

Fig. 24. Petăr Paspalev, Cât îmi vor da la Londra, mie, un jalnic mareșal, din ceea ce mi-a dăruit Nikolașa [țarul Nicolae al II-lea] anul trecut?, în „Baraban” nr. 340, 7 ianuarie 1917; “How much will I, a pathetic marshal, receive in London from what Nikolasha [the tsar Nicholas II] gave me last year?”, in “Baraban”, no. 340/7 January 1917

Fig. 25. Raiko Alexiev, Cântec de întovărășire ce se aude departe... cântec de muncă, în „Baraban”, nr. 357/ mai 1917; “Comradely song which is heard far away... a work song”, in “Baraban”, nr. 357/May 1917.

Fig. 26. Raiko Aleksiev, Interviuuri cu oameni mari, în „Baraban” nr. 377/ 23 septembrie 1917; “Interviews with big people”, in “Baraban”, no. 377/23 September 1917.

Fig. 27. Raiko Aleksiev, Domnul Moldovanski, în „Baraban” nr. 390/ 1917; “Mr. Moldovanski”, in “Baraban”, no. 390/1917.

Fig. 28. Aleksandăt Bojinov, Haide să mergem la Sofia, Fototeca Bibliotecii Institutului de Studiu al Arelor, Sofia; “Let’s go to Sofia!”, the Photo Collection of the Library of the Art Institute in Sofia.

Fig. 29. Aleksandăr Bojinov, După demonstrația de la Riahovo – Ferdinand al Valahiei se întoarce la cartierul general, Fototeca Bibliotecii Institutului de Studiu al Arelor, Sofia; “After the demonstration in Riahovo – Ferdinand of Wallachia returns to the general headquarters”, the Photo Collection of the Library of the Art Institute in Sofia.

Fig. 35. Aleksandăr Bjinov, „Lloyd George”, în „Bălgaran” nr.14/1917; “Lloyd George”, in “Bălgaran”, no. 14/1917.

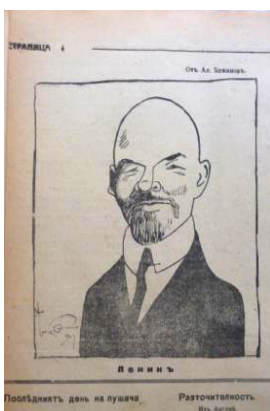

Fig. 36. Aleksandăr Bojinov, „Lenin”, în „Bălgaran” nr. 37/ 1918; “Lenin”, in “Bălgaran”, no. 37/1918

Fig. 37. Raiko Aleksiev, Acum, domnule, te rugăm, plătește!, în „Bălgaran” nr. 20/ 9 septembrie 1916; “Now, sir, please pay!”, in “Bălgaran”, no. 20/9 September 1916.

Fig. 38. Raiko Aleksiev, Mănânci, domnule, pui fript?, în „Bălgaran” nr.15/ 5 august 1916; “Sir, are you having fried chicken?”, in “Bălgaran”, no. 15/ 5 August 1916.

Fig. 39. Petăr Pavlov, Marș, nu recunosc nici o înțelegere secretă, anexări și despăgubiri, n-o să primească nimeni, în „Bălgaran” nr. 14/ 1917; “Scram, I do not recognize any secret agreement, any annexations or compensations, nobody is going to accept it”, in “Bălgaran”, no. 14/1917.

Fig. 40. Aleksandăr Bojinov, La poarta roșie, în „Bălgaran” nr. 15/1917; “At the red gate”, in “Bălgaran”, no. 15/1917.

Fig. 41. Aleksandăr Bojinov, Ciudat lucru! Deja de un an reparăm străzile Sofiei pentru regele nostru și el încă nu a sosit, în „Bălgaran” nr. 20/ august 1917; “What an odd thing! We’ve been repairing the streets of Sofia for over a year for our king and he still hasn’t arrived”, in “Bălgaran”, no. 20/August 1917.

Fig. 42. Petăr Pavlov, Petăr și Ferdinand, în „Bălgaran” nr. 20/ august 1917; “Petăr and Ferdinand”, in “Bălgaran”, no. 20/August 1917.

Fig. 43. Autor neidentificat, Noul ordin al Ferdinandului Valahiei, în „Bălgaran” nr. 27/1917; “The new order of Wallachia’s Ferdinand”, in “Bălgaran”, no. 27/1917.

Fig. 44. Petăr Pavlov, Este mică țigara asta ca să-mi potolelesc apetitul țigănesc, d-le Kerenski în „Bălgaran” nr. 28/1917; “This cigarette is too small to quench my Gypsy appetite, Mr. Kerenski”, in “Bălgaran”, no. 27/1917.

Fig. 45. Aleksandăr Bojinov, Hei, chelner, adu-mi și mie la fel ca tovarășului Lenin, o porție din porumbelul păcii dar fără anexiuni și despăgubiri ca garnitură, în „Bălgaran” nr. 34/1917; “Hey, waiter, bring me the same as Mr. Lenin, a piece of the peace dove, but without annexations or compensations as side dish”, in “Bălgaran”, no. 34/1917.

Fig. 46. Petăr Pavlov, Nene Ganiu, spune cnsit, o să vrei despăgubiri? Doar pentru găinăriile făcute în 1913, prieten drag, în „Bălgaran” nr. 38/1918; “Mr. Ganiu, be honest, will you want compensations?” “Only for the pilfering of 1913, my dear friend”, in “Bălgaran”, no. 41/1917.

Fig. 47. Petăr Paspalev, Aliați rebeli, vicleni, ticăloși și fără rușine, în „Bălgaran” nr. 38/ 1918; “Rebellious, cunning, vile and shameless allies”, in “Bălgaran”, nr. 38/1918.

Fig. 48. Raiko Aleksiev, Nu vă temeți, mărite rege, noi suntem gata să vă mai dăm ajutor. Ei, atunci dă-mi o țigară și două ruble, la înțelegere, în „Bălgaran” nr. 41/1917; “Do not fear, mighty king, we are ready to help you some more”. “Then, let’s agree for you to give me a cigarette and two rubles”, in “Bălgaran”, no. 41/1917.

Fig. 49. Aleksandăr Bojinov, Nu tremura, Ferdinandul meu, gândește-te, tu te duci să mori pentru cauza unei țări atât de merituoase precum... Anglia, în „Bălgaran”, nr. 44/ 1918; “Do not tremble, my Ferdinand, think... you are going to die for the cause of such a meritorious country as ... England”, in “Bălgaran”, no. 47/1918.

Fig. 50. Aleksandăr Bojinov, Ferdinand Valahul în anul 1917, în catalogul expoziției *Karikaturi ot Aleksandăr Bojinov*, Sofia, 5 iunie 1924; “Ferdinand the Wallach in the year 1917”, in the catalogue of the exhibition *Karikaturi ot Aleksandăr Bojinov*, Sofia, 5 June 1924.

Fig. 51. Aleksandăr Bojinov, General Averescu - Delegatul român la preliminariile conferinței de pace – urechile sale sunt cele din 1913 pentru a putea suporta anul 1918 în „Bălgaran” nr. 46/1918; “General Averescu – The Romanian delegate at the preliminaries of the peace conference – his ears are those from 1913 in order to endure the year 1918”, in “Bălgaran”, no. 46/1918.

Fig. 52. Aleksandăr Bojinov, Domnu Averescu la bazarul <preliminar>: Aproape că fiecare din cei care au venit la piață nu au chef de cumpărături, în „Bălgaran” nr. 47/1918; “Mr. Averescu at the preliminary <bazar>. Almost none of those who have come to the market is in the mood for shopping”, in “Bălgaran”, no. 47/1918.

Fig. 53. Aleksandăr Bojinov, Candidați ca portar la Palatul Păcii de la Haga, în „Bălgaran” nr. 52/1918; , “Candidates for the post of doorman at the Peace Palace in Hague”, in “Bălgaran”, no. 52/1918.